Sociogeneza românilor

Alice M. SANDHOFER, Wien

România este situată în centrul Europei, în partea de nord a Peninsulei Balcanice, şi teritoriul său este marcat de Munţii Carpaţi, Dunăre şi Marea Neagră. Avînd un climat temperat şi un mediu natural diversificat, extrem de favorabil vieţii, teritoriul românesc a fost locuit încă din cele mai vechi timpuri. Cercetările făcute de arheologii români la Bugiuleşti, Ţinutul Vâlcei, au dus la descoperirea unor relicve umane datînd de la începutul Paleoliticului Inferior (aproximativ 2 milioane de ani înainte de Hristos). Aceste vestigii sunt dintre cele mai vechi din Europa, fiind mărturie a perioadei în care omul - un humanoid, de fapt - parcurgea, fizic şi spiritual, etapele depăşirii statutului său de animal. O populaţie umană mai densă (Omul de Neanderthal) a trăit cu aproximativ 100.000 de ani în urmă; dar, o relativ stabilă populaţie nu a fost descoperită decît începînd cu Neoliticul (cu 6000-5000 ani înainte de Hristos).

La un moment dat, populaţia de pe teritoriul actualei Românii a creat o remarcabilă cultură, a cărei dovadă se regăseşte în policromia ceramicii de Cucuteni (comparabilă cu ceramica unor alte culturi europene importante, la vremea aceea, din Bazinul Mediteranei de Răsărit şi a Orientului Mijlociu), precum şi în cultura statuetelor Hamangia (Gînditorul de la Hamangia este cunoscut astăzi în întreaga lume).

La începutul mileniului al doilea, cînd Epoca Paleoliticului făcea loc Epocii de Bronz, triburile tracice de origine indo-europeană se stabileau alături de populaţia care deja trăia în Bazinul Carpato-Balcanic. De pe vremea tracilor, se poate vorbi de un fenomen neîntrerupt de creare a poporului român.

Arborele tracic numără peste 200 de triburi, esenţiale fiind cele ale Dacilor, Geţilor, Ramanilor, Bessilor, Latinilor etc. Dio Cassius a spus : „...şi iarăşi să nu uităm că Traian-Troian a fost trac veritabil. Luptele dintre Traian şi Decebal au fost războaie fraticide, iar Tracii au fost Daci". După Mircea Eliade, numărul ramurilor giganticului arbore uman al Tracilor se ridica la cca. 200. Prof. Dumitru Bălaşa a alcătuit un tabel al acestora, numărînd nu mai puţin de 150 de ramuri tracice (vezi *Ţara Soarelui* sau *Istoria Daco-Romaniei*, ed. Kogaion, 1997). Herodot (425 î.H.) considera că: „Neamul tracilor este cel mai numeros din lume. Tracii au multe nume, după regiuni, dar obiceiurile sunt cam aceleaşi la toţi" (*Fontes, I, 65*).

Dupa victoria grecilor asupra Perşilor de la Maraton, regele Xerxes (486-465 î.H.) îşi construieşte o mare armată, în rîndul căreia se menţionează de către Herodot şi prezenţa Tracilor Bithini, din nord-vestul Asiei Mici; aceştia sunt descrişi astfel:

> Tracii însoţeau expediţia purtînd pe cap căciuli din blană de vulpe, îmbrăcaţi cu hitoane, peste care se înfăşurau cu mantale viu colorate. În picioare şi peste pulpe aveau o încălţăminte din piele de caprioară. Ca arme au suliţe, scuturi uşoare şi pumnale mici.

Ovidiu, în *Tristele*, îi surprinde pe tracii gedo-daci astfel: „Îi vezi călări, venind şi ducîndu-se prin mijlocul drumurilor. (...) Între ei nu-i nici unul care să nu poarte tolbă, arc şi săgeţi îngălbenite de veninul viperei. (...) Au glas aspru, chip sălbatic şi sunt cea mai adevărată întruchipare a lui Marte. (...) Părul şi barba lor n-au fost tunse niciodată. (...) Mîna lor dreaptă e totdeauna gata să înfigă cuţitul pe care îl are legat la şold orice bărbat".

În Iliada, Homer spunea despre traci: „Armatele lor străluceau de scuturi de aur şi tezaurele lor erau aşa de preţioase că regele Priam (rege al Troiei tracice) a putut să ia înapoi, de la greci, capul fiului său mort, numai după ce le-a dat acea faimoasă Cupă Tracică de Aur".

Bogăţiile solului şi subsolului au făcut ca spaţiul tracic să fie rîvnit de triburile şi popoarele învecinate - spre acel Eldorado al Antichităţii îşi orientau dorinţele jefuitoare vecinii. Invadatorii europeni au venit şi încă mai vin de la Răsărit; mişcările dinspre Sud spre Nord fiind determinate nu atît de cauze economice, cît mai ales de modificări ale climatului, de schimbarea florei şi faunei, cum a interpretat şi cercetătorul Iosif C. Drăgan:

> Orice pom, ce dă roade şi seminţe, caută să le răspîndească în preajmă; aşa şi neamul nostru, al daco-tracilor, prin triburi prolifice a rodit şi s-a răspîndit, fie la marginea teritoriului său de vieţuire, fie deplasîndu-se la distanţe mai mari, pînă în Asia, ori trecînd strîmtorile Bosforului şi ale Dardanelelor, pînă în Anatolia ; aşa au ajuns ramani-dardanii să ridice oraşul- cetate Troia, iar brigii să alcătuiasca o „Filiala", care a luat numele de Frigia ; mysii nu erau altceva decît o ramură a moesilor din sudul Dunării; mesapii, iapygii şi cei veniţi din Italia de Răsărit erau neamuri ale traco-ilirilor din Dalmatia şi din Panonia (unde a existat Statul Rama , pînă la venirea Ungurilor).

Ramura daco-getă a tracilor este atestată atît prin izvoare arheologice, cît şi prin izvoare scrise, ultimele din a doua jumătate a primului mileniu î.Hr. Istoricul grec Herodot afirmă: „Neamul tracic este, după acela al indienilor, cel mai mare dintre toate", iar, mai departe: „Geţii sunt cei mai viteji şi cei mai drepţi dintre traci".

Daco-geţii trăiau împarţiţi în triburi care, în anumite momente, mai ales în faţa primejdiei externe, se strîngeau laolaltă. Ei locuiau ţinutul cuprins între Tisa, Dunăre, Marea Neagră şi Nistru (la Sudul Dunării se întindeau pînă la munţii Balcani, spre Răsărit treceau Nistrul înaintînd pînă spre Bug, iar spre Apus ajunseseră pînă la Dunărea panonică).

În prima parte a primului mileniu dinainte de Hristos, în zona carpato-dunăreano-pontică, care era partea de nord a unei mari suprafeţe locuite de triburile tracice, un grup al tracilor de nord s-a individualizat: s-a creat un mozaic de triburi getice şi dacice. Strabo, geograf şi istoric renumit din epoca împăratului Augustus, ne informează că: „...Dacii aveau aceeaşi limbă ca şi Geţii". Iniţial, a fost acelaşi popor, singura diferenţă dintre daci şi geţi fiind zona în care locuiau: dacii - în mare parte, erau aşezaţi în munţii şi pe platoul Transilvaniei; geţii - în cîmpiile Dunării.

În antichitate, grecii, care i-au întîlnit primii pe geţi , au folosit acest nume pentru întreaga populaţie de la nordul Dunării, în timp ce romanii, care i-au întîlnit primii pe daci, au extins folosirea acestui nume pentru toate celelalte triburi ce locuiau pe teritoriul de

BDD-A26699 © 2001-2002 Institut für Romanistik
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:48 UTC)

astăzi al României. Cucerindu-l, romanii au creat aici provincia Dacia. Iată de ce întregul teritoriu al României de astăzi este numit Dacia, în toate sursele de informaţie din perioada latină şi a Evului Mediu.

Contactul daco-geţilor cu lumea greacă a fost uşor de făcut, prin intermediul coloniilor greceşti create pe ţărmul Mării Negre al României de azi: Istros (Histria), fondată în sec. VII înainte de Hristos, Callatis (Mangalia de azi) şi Tomis (Constanţa de azi), ultimele două create un secol mai tîrziu. În istoria scrisă, populaţia de la nordul Dunării (getică) a fost prima dată menţionată de Herodot, „părintele istoriei" (sec. IV înainte de Hristos). El a relatat despre campania regelui persan Darius I împotriva sciţilor din stepele aflate la nord de Pontic (anul 513 înainte de Hristos). El a scris că geţii erau cei mai mari luptători dintre traci. Ei au fost singurii care au rezistat regelui persan, pe drumul dintre Bosfor şi Dunăre.

Centrul puterii acestora l-a reprezentat Transilvania, acolo unde, în Munţii Orăştiei, se păstrează vestigii arheologice atestînd nivelul lor de civilizaţie. Unul din cei mai de seamă conducători ai lor a fost Burebista, „cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Tracia", remarcabilă personalitate politică şi militară, care a contribuit la ridicarea statului dac în secolul I î.Hr. Ca urmare a izbînzilor sale militare, realizează un stat cu o suprafaţă considerabilă: spre Răsărit, ţărmul Mării Negre şi Bugul, spre Miazănoapte, Carpaţii păduroşi, spre Apus, Dunărea mijlocie şi Morava, spre Miazăzi, lanţul Balcanilor. Principalul pericol pentru Dacia l-a reprezentat Imperiul Roman. În anul 44 î.Hr, împăratul roman Cezar se hotărîse să pornească o expediţie împotriva lui Burebista. Moartea l-a împiedicat să o facă. Curînd după Cezar şi asemenea lui, marele rege al dacilor a căzut victimă unei conspiraţii de nemulţumiţi.

O dată cu dispariţia lui Burebista, a dispărut şi marea putere a statului dac; acesta s-a divizat în mai multe regate. Dintre urmaşii lui, în genere conducători slabi, care nu se pot asemăna nici pe departe cu marele lor predecesor sau cu succesorul lor, eroicul Decebal, amintim pe cîţiva: Deceneu, Comosicus, Scorilo, Duras-Diurpaneus.

Din secolul II î.Hr., Roma şi-a început procesul de penetraţie în Europa de Sud-Est. În secolul I î.Hr., ea a ocupat teritoriul Dobrogei actuale, provincie situată în Sud-Estul Daciei, la Marea Neagră. În secolul următor, au avut loc aprige confruntări între daco-geţi şi romani. La conducerea Daciei a ajuns o altă puternică personalitate: Decebal. Acesta reface unitatea politică a dacilor, autoritatea lui întinzîndu-se peste întreg ţinutul dintre Tisa, Dunăre şi Nistru. El obţine o serie de victorii în confruntările cu împăratul roman Domitian şi este recunoscut oficial de către acesta ca rege al dacilor.

În urma sîngeroaselor războaie purtate de romani - sub conducerea împăratului Traian - pentru cucerirea Daciei (101-102 şi 105-106), romanii ies biruitori. Decebal, văzînd că totul este pierdut, se sinucide. Istoricul Dio Cassius, autorul celui mai preţios izvor narativ păstrat al confruntării decisive dintre daci şi romani, ni-l zugrăveşte, la 150 de ani de la evenimente, astfel: „Era foarte priceput în ale războiului şi iscusit la faptă, ştiind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe duşman şi a se retrage la timp. Abil în a întinde curse, era viteaz în luptă, ştiind a se folosi cu dibăcie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere, pentru care lucruri el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut." Dacia a devenit astfel o provincie imperială.

Romanii au stapînit Dacia timp de peste 170 de ani, timp în care – pe parcursul a vreo cinci generaţii - s-a desfăşurat un intens proces de romanizare, similar celui care a avut loc în părţile occidentale ale imperiului.

Există dovezi clare şi categorice despre persistenţa populaţiei dacice pe teritoriul ei iniţial, după plecarea cuceritorilor romani. Adoptarea de nume romane, faptul că majoritatea populaţiei din Dacia nu avea posibilitatea să pună inscripţii sau să ridice monumente funerare, sunt cîteva argumente ce ar putea explica de ce numărul numelor dacice din provincia romană Dacia este redus (60, faţă de aproximativ 6000 latine).

Mărturiile cronicilor, prezenţa în armata romană de „cohorte" formate din daci, onomastica păstrată de inscripţii, resturile arheologice, numele de ape şi de oraşe, precum şi răscoalele repetate atestă, în mod clar, fără putinţă de îndoială sau răstălmăcire, existenţa unei numeroase populaţii autohtone în cuprinsul provinciei romane Dacia. Între 271 şi 275, sub presiunea popoarelor migratoare, provincia Dacia a fost evacuată, fiind retrase armata şi administraţia.

Timp de un mileniu (275 - 1241), de la retragerea legiunilor romane pînă la năvălirea tătarilor, înaintaşii noştri, la adăpostul cetăţii carpatice şi al pădurilor, au primit valurile succesive ale popoarelor migratoare, reuşind să-şi păstreze fiinţa etnică şi să-şi întemeieze formaţiuni politice proprii, atestate de cronici către sfîrşitul secolului al IX-lea. Continuitatea populaţiei romanice în ţinutul carpato-danubian, şi în special în podişul Transilvaniei, în momentul venirii ungurilor, este dovedită arheologic, lingvistic, toponimic şi prin două texte scrise, izvoare de primă mînă: *Cronica notarului Anonimus al regelui Bela*, alcătuită în sec. XII, şi *Vechea cronică rusă de la Kiev*, zisă *a lui Nestor*.

Creştinarea populaţiei daco-romane s-a produs în cursul sec. IV şi începutul sec. V, fiind în bună parte opera misionarilor (propovăduitorilor) care au venit de la dreapta Dunării. Este însă sigur că au existat creştini în Dacia şi înaintea părăsirii ei de către romani.

Mileniu de o capitală însemnătate, el reprezintă faza finală în formarea poporului român şi a limbii române.

BDD-A26699 © 2001-2002 Institut für Romanistik
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:48 UTC)